

GARY SNYDER

Ima a nagy családért

Hála az Anyaföldnek: vitorlása napnak s éjnek –
és televényének: gazdag, különös és édes,
add meg az elménknek.

Hála a Növénynek: a napnak fordult, fényalakító levélnek
és finom hajszálgyökerének, csendesesen áll szelet
s esőt – táncuk a mag folyamában örvénylik –
add meg az elménknek.

Hála a Légnak, hordja az ívelő fecskét, és
hajnalkor a néma baglyot. Énekünk szuflája,
lélek tiszta szellője
add meg az elménknek.

Hála a Vadaknak: bátyáink, titkok tanítói,
szabadságé és ösvényeké; tejüket megosztják velünk;
teljesek, bátrak és tudók
add meg az elménknek.

Hála a Víznek: felhők, tavak, folyamok, gleccserek
megtorpanók, iramodók;
testünkön átzúgó sós tengerek
add meg az elménknek.

Hála a Napnak: fatörzseken, párákon
vakitva átlüktető fény
medvék és kígyók
barlangját melengető – mindünket ébreszt –
add meg az elménknek.

Hála a Hatalmas Égnak,
milliárd csillag házának – ami még ezen is túltesz –
túl minden hatalmon, és sejtésen
mégis mibennünk van –
Nagy Atya Úr.
Az elme az ő Asszonya.
Legyen meg...

(Mohawk ima után)

Varázslat

a félig vagy teljesen mezítelen nők szépsége
nem a világosban, a nyilvánvalóban rejtezik – nem
kitárulkozásban, ám egy lankában a karon vagy háton,
mint egy tánclejtés, idézése egy „másik világnak”
a „Déva Kör” ...nem..., inkább a Gyönyör
a teremtés szívpontján.
Minden emlős fajtának
személyre szabottan – álomszerű tökélye
névnek s formának
Imígyen vágyakozástól pusztulhatnak
egy bájos kancáért, oroszlánlányért, vagy egérhölgyért,
ha a szépet ODAÁTRÓL látnám
amint átsugárzik rajta: bajuszka-rezzenés,
kecses farkcsóválás
ami elbűvöl,
bűvöl s ekként
ELVARÁZSOL

A fény hasznai

Hevít csontomat –
szól a szikla.
Magamba szívom s növekszem –
szólnak a fák:
levelek magasban
gyökerek mélyben.
Gigász sejtelmes fehér
elvezet az éjből –
szól a pille tovalibbenvén.
Lények szagát érzem
lények hangját hallom
lényeket látok mozogni –
szól a szarvas.
Óriás torony
a tágas síkon.
Ha egy szinttel
feljebb mászol
ezer mérfölddel messzebb látsz.

GARY SNYDER

A vadon

Költő vagyok. A tanítóim is költők: amerikai indiánok és pár buddhista szerzetes Japánban. Az ok, amiért mégis itt vagyok az, hogy hallatni óhajtom a Vadon Szavát, a választóközteremet. Azon birodalom szószólója kívánok lenni, amelyet nem képviselnek sem a szellem sem a kormány kamaráiban.

Néhány évvel ezelőtt az egyik legtisztább napon, amit valaha megértem a washingtoni Cascadóknban a Glacier csúcsát másztuk. Felérvén az oromra csaknem elláttunk a kanadai Selkirkig. Délen, jócskán a Columbia folyón túl, tisztán kirajzolódtak a Hood s a Jefferson hegyláncai. Természetesen jól láttuk az Adams és a Rainer hegységeket, Puget Soundon túl pedig az Olympic vonulatát. Útitársam – maga is költő – így szólt: „Gondolod, van ennek az egésznek valahol szenátora?”

Sajnálatos módon az egésznek nincsen szenátora. Szeretnék látni egy új meghatározást a humanizmusra és egy másikat a demokráciára, olyanokat, amelyek magukba foglalják a *nem-emberit*, amelyekben képviselik az ő közösségeiket is. Úgy vélem ez értendő ökológiai lelkiismereten.

Nem szeretem a nyugati civilizációt, mert számos veleszületett hibája van, s ezek ott bujkálnak a jelenlegi környezeti válság gyökereinél, amely egyáltalán nem mai keletű, sőt nagyon is ősi, bő ezeréves is van már. Csodálatra méltó vonása ugyancsak szerivel akad e civilizációnak. Ám egy ethosz, amelyik elidegeníti magát létezése valódi színpadától – a vadontól odakint (azaz a megműveletlen természettől, a szabad, öntörvényű, ön-informatív ökoszisztémáktól) és a másik vadontól, a bensőtől, az olyan romboló cselekvésre kárhoztatott, amely meglehet, hogy önmegsemmisítő.

A Nyugat nem az egyedüli civilizáció, amely a rontás magvait veti. Kína teljesen kiirtotta erdősegeit Kr. e. 1000-re. India ugyanezt tette 800-ra. Az erdőket, amelyek hajdan a dalmát hegyeket borították lassacskán kivágták, hogy megépíthessék a római flottát, s hegyek azóta is oly csupaszak, mint a Hold. Dél-Itália s Szicília termőtalaját tönkretette a Római Birodalom latifundiumi rabszolgamezőgazdasága. Az Egyesült Államok atlanti partján a termőföldet már az amerikai polgárháború előtt teljesen elpusztította a monokultúrás dohánytermesztés. Ily módon egyazon erők hatottak Keleten s Nyugaton.

Úgy vélhetnék, hogy egy költő mi végre is ártja bele magát efféle kérdésekbe. Ám a hang, amely bennem a költőhöz szól, s amit Nyugaton műzsának neveznek, maga a természet hangja, amit régvolt idők dalnokai Nagy Istenanyának, Magna Maternek hívtak. Jómagam ezt a hangot nagyon is valós létűnek tartom. A kórság gyökereinél, ahol civilizációnk eltévlyedett, az a tévhit bujkál, hogy a természet úgymond nem „autentikus”, avagy kevésbé „élő” és nem olyan

„intelligens”, mint az ember, hogy tudniillik élettelen, és az állatok az eszesség és lelkeség oly alacsony fokán leledznek, hogy érzéseiket szükségtelen tudomásul vennünk.

E tekintetben a „primitív” és a „civilizált” ember között világos határ húzódik. Úgy gondolom, hogy a primitív népek világnézetében olyan bölcsesség rejlik, amelyre figyelni kellene, s tanulni belőle. Ha a posztcivilizáció határaihoz értünk, következő lépésünk előtt számolnunk kell azzal a „primitív” világgéppel, amelyik hagyományosan arra törekedett, hogy kapukat nyisson és tartson ki nyitva a természet erőivel történő érintkezés számára. A természeti erőkkel nem lehet laboratóriumban beszélgetni. A problémák egyike éppen az, hogy vajmi keveset tudunk a primitív emberről és a primitív kultúrákról. Ha legalább hipotetikusán feltennénk, hogy a természet egyfajta legitimitással és intelligenciával bír, ami megköveteli, hogy érzékenyebben viszonyuljunk hozzá, akkor tovább tudnánk lépni. Az „intelligencia” valójában nem a megfelelő szó. Eugene Odum ökológus a „biomassza” kifejezést használja. Az élő biomassza – mondja Odum – tárolt információ; az élő anyag sejtekben és génekben őrzött információ. Úgy véli, hogy pár négyzetméter erdőségben több és komplexebb információ rejlik, mint az emberiség valamennyi könyvtárában együttesen. Kétségtelen, hogy az információ másféle rendszeréről van szó. A világegyetem ismeretanyagáról, amelyben élünk. Évmilliárdok óta áramló információ. S az információk totális szövegösszefüggéséből kiemelve az ember aligha a legmagasabb rendű, illetve legizgalmasabb teremtmény.

Az evolúció síkján talán a legérdekesebb kísérlet – már ha beszélhetünk ily módon „evolúcióról” – nem az ember, hanem egy magas fokú biológiai sokszersőség és összetettség, amely szüntelen nyitva áll új lehetőségek előtt. A növények a tápláléklánc alján helyezkednek el, feladatuk az elsődleges energiaátalakítás, amely nélkül a többi élet nem lenne lehetséges. Így talán éppen a növényi lét alatt értették a régiek a Nagy Istenanyát. Mivel a többi életforma a növényvilágra épül, ezért a növények a talaj „emberei”. A föld – egy vidék – olyan terület, amelyen a víz, levegő, talaj s az ezek alatt meghúzódó földtani együtthatók, valamint az ezek feletti (akár sztratoszferikus) szélviszonyok közösen teremtik meg azokat a mikro- és makroklimatikus mintázatokat, amelyeken megkapaszkodhat az élet egy-egy csoportja. Ezen csoport „emberisége” feloleli az állatok, embereket s az élet számos más megnyilvánulását.

Tehát módját kell találnunk, hogy ezen „más embereket” – akiket a szíu indiánok csúszó-mászó ember, álló ember, repülő ember, úszó ember névvel illetek – bevonjuk kormányzati intézményeinkbe. Ez egyáltalán nem olyan körülményes, mint hihetnők. Ha nem tesszük meg: fellázadnak ellenünk. Földi létünkkel kapcsolatos megfellebbezhetetlen követelést fognak előterjeszteni. Manapság elkezdünk ilyet kapni a levegőtől, a vizektől s a talajtól.

Hadd fejtsem ki, hogy mit értek ezen más szférák, társadalmak, közösségek képviselőitén itt a „Centrumban”. Az ökológusok a tölgy-közösség, a fenyő-közösség ökológiájáról beszélnek. Ezek *valóban* közösségek. A Centrum intézménye a Vének Tanácsának – *kiva* – a rendje. Szerepe abban áll, hogy a legfelsőbb szinten megőrizze és továbbadja a törzs tudományát. Amennyiben felada-

tát teljességgel végrehajthatná, rendelkezne az évszakokhoz igazított szertartások ciklusával, például a halak vándorlása vagy a hold fázisai kapcsán. Előírná, mely ritusok követendők a gyermek születésekor, a serdülőkora lépéskor, esküvő vagy elhalálozás alkalmával. Ám, mint tudjuk, a mai szétrepedt időkben egyetlen tanács aligha láthatná el egyidejűleg mindezen feladatokat. Mégis, kézenfekvő lenne, hogy a Vének Tanácsa nyitva álljon egyéb életformák képviselőjére. A történelem során ezt a feladatot a művészet látta el. A dél-franciaországi barlangok bölény- és medvefestményei ebbe a rendbe tartoznak. Az állatok felszóltak az emberen keresztül és jelezték szempontjaikat. Amikor a pueblóindiók és egyéb népek táncaiban a táncos lelkébe beleköltözött a szarvas lelke, ettől ő úgy táncolt, mintha egy szarvas táncolna. Máskor a kukorica vagy éppen a tökvirág szellemét személyesítette meg, s ilyenkor már nem az emberiség nevében szólalt fel, hanem embersége orgánumával egyéb életeteket tolmácsol. Hozzávetőleg ennyit tudunk arról, ahogyan demokratikus társadalmunkba beépíthetnénk az élet teljességének a képviselőjét.

Engedjék meg, hogy leírjam, miként vadászik egy Rio Grande-i pueblóból való barátom. Huszonhét éves. A pueblóindiók – tudomásom szerint a Délnyugat szinte valahány indiánja – a vadászatot öntisztulással kezdi. Hánytatószert és izzadságfürdőt vesz, és talán megtartóztatja magát pár napig a feleségétől. Igyekszik nem gondolni bizonyos dolgokra. Az alázat jegyében indul vadászni. Megbizonyosodott arról, hogy kénytelen vadászni és nem szükségtelenül öl. Amikor a hegyekbe ér, dalt rögtönöz. Gyaloglás közben fennhangon éneklir magában dúdolja. A dal a szarvashoz szól s arra kéri, hogy legyen hajlandó önként meghalni érettük. Általában lesből vadászik, egy csapa mentén helyet foglalván. Ily módon azt érezteti, hogy nem ő űzi a vadat, hanem amaz tér őhózzá. A vadász mindössze hozzáférhetővé teszi magát a szarvasnak, aki felajánlja magát áldozatul. Lelővi. Eztán fejét levágja s arccal keletnek fordítja. Utolsó harapásnak kukoricát szór szája elé s áldozatához fohászkozó imájában bocsánatért esedezik, amiért megölte, s kéri lássa be, hogy mindnyájunknak enni kell, és szíveskedjék kedvezően beszámolni a többi szarvas lelkének, hogy tisztességgel bántak vele.

Az ember valahány primitív kultúrában ehhez hasonló viszonyulást talál a dolgok és az állatok iránt.

VILLÁNYI G. ANDRÁS fordításai